

**HEZKIDETZA EGOERARI
BURUZKO DIAGNOSI
AZTERLANA GASTEIZKO
IKASTETXEETAN
(0-18 URTE)**

UDAL GAI AK BILDUMA

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

Vitoria-Gasteizko Udala Hezkuntza Zerbitzua Hezikert ikerketak (UPV/EHU)

Ikertzaileak

Vizcarra, Maria Teresa (koord.)

Gomez-Pintado, Ainhoa

Álvarez-Uria, Amaia

Aristizabal, Pilar

Garai, Beatriz

Lasarte, Gema

Makazaga, Ana

Tresserras, Alaitz

Mendiguren, Haritz

Ugalde, Ana Isabel

Zelaieta, Eduardo

Zuazagoitia, Ana

Ayuntamiento
de Vitoria-Gasteiz
Vitoria-Gasteizko
Udala

www.vitoria-gasteiz.org

Vitoria-Gasteiz
Hiri Hezitzailea
Ciudad Educadora

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

ATARIKOA

Emakumeek eta gizonek gure jendartean orain arte bete izan duten egitekoa erabat aldatzen ari da, eta sexuen arteko berdintasunerako bidean aurrerapen garrantzitsuak izan dira. Hala ere, sexuen artean botere-harreman asimetrikoak daudela erakusten digu errealitateak, eta, horrez gain, beste hainbat egoera ere egiaztatu ahal izan dira, emakumeen aurkako indarkeria edota jendarte-bazterketaren eta pobreziaren feminizazioa, besteak beste.

Sexuen arteko berdintasuna oinarrizko eskubidea dela aldarrikatu da, eta hainbat tresnaren bidez garatu da gure antolamendu juridikoan; baina hori guztia ez da nahikoa. Horrez gain, berdintasun-politikek hainbat gai sakon aztertzea eskatzen dute, desberdintasun horien euskarri diren genero-harremanak eta rolak, beroriek pertsonaren garapenean duten eragina edota desberdintasun horiek orekatzera bideratuta dauden ekimenen eragina, besteak beste.

Hori guztia aintzat hartuta, Gasteizko Udalak Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako III. Plana onartu zuen 2014ko otsailaren 7ko gobernu-batzordearen bilkuran, 2014 eta 2015. urteetan garatzeko. Plan horretan, lau ardatz egituratu dira, bertan proposatzen diren helburuak lortu ahal izateko; eta horietatik bigarrenak –“Emakumeen ahalduntzea eta balio aldaketa”– aukera ematen du esku hartzeko hainbat ildo diseinatzeko, horrela, pertsonengan generoari buruzko kontzientzia gara dadin, balioak alda ditzagun, generoarekin lotutako rolak eta estereotipoak bazter ditzagun, baliabide ekonomiko eta soziokulturalak eskura ditzagun, etab.

Bestalde, Udalak eta Euskal Herriko Unibertsitateak (UPV/EHU) lankidetzaz hitzarmen bat egin dute, hirian hezkuntzaren arloko esku-hartzea garatzera eta hobetzera bideratutako interes komuneko ekintzak koordinatzeko eta sustatzeko. Lankidetzaz esparru horrek hainbat ikerlan planifikatzeko eta koordinatzeko aukera ematen digu, ezaguera teorikoa eta unibertsitateko ikerketa hiriko hezkuntza-errealitatearekin bateratu ahal izateko.

Testuinguru horretan, hezkidetzarekin, berdintasunarekin eta genero-indarkeriaren prebentzioarekin lotutako balioak, jarrerak eta gaitasunak barneratzeko orduan eskola ezinbesteko faktorea dela azpimarratu behar da. Horregatik, horrenbesteko garrantzia duen eskolatze-aldi honetan, ezin diogu muzin egin emakumeen eta gizonen arteko berdintasunera iristen lagunduko diguten gaitasun pertsonalak eta sozialak sustatzeko aukerari. Eskola-elkarte osoak babesten duen erronka horixe da, hain zuzen, hezkidetzaren eta lan honen helburua.

Asmo horrekin sortu da Gasteizko Magisteritza Eskolako Hezikert taldeak egin duen *“Hezkidetzaren egoerari buruzko azterketa diagnostikoa Gasteizko ikastetxeetan (0-18 urte)”* lanaren laburpen hau, Gasteizko Udalaren Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako III. Planean zehazten diren interesak, EHUrekin egindako lankidetzaz hitzarmenean jasotzen direnak eta hezkuntzaren esparruan hezkidetzaren inguruan finkatu diren helburuak bateratuz. Espero dugu lagungarri izatea generoaren ikuspegia beren ikasgeletako egunerokora eraman ahal izateko maisu-maistrek egiten duten lan eta ahaleginerako.

AURKIBIDEA

1. Sarrera	<u>4</u>
2. Oinarri teorikoak	<u>4</u>
2.1. <i>Genero indarkeria</i>	4
2.2. <i>Identitate sexual/generikoen aniztasuna</i>	5
2.3. <i>Hezkidetza: definizioa, bilakaera eta difusioa</i>	6
3. Metodoa	<u>8</u>
3.1. <i>Ikerketaren helburuak</i>	8
3.2. <i>Partaideak eta erabilitako tresnak</i>	9
3.3. <i>Ikerketaren faseak</i>	10
4. Ikerketa honetan jasotako informazioa	<u>11</u>
4.1. <i>Emakume eta gizonen arteko aukera berdintasun politikak</i>	11
- <i>Politika hezkidetzailleak</i>	
- <i>Hezkidetza curriculumean integratu behar da</i>	
- <i>Eusko Jaurlaritzako programak zenbat ezagutzen diren</i>	
4.2. <i>Zer da hezkidetza?</i>	14
- <i>Ikastetxeen beharrak eta agertzen diren oztopoak</i>	
- <i>Proiektu hezkidetzailleak</i>	
4.3. <i>Eskolaren eredu hezkidetzaillea</i>	17
- <i>Eskolaren papera</i>	
- <i>Hizkuntza, material didaktikoak eta irakasleen prestakuntza</i>	
- <i>Ikasleen orientazioa</i>	
4.4. <i>Genero rolen adierazpenak eta interakzioak</i>	21
4.5. <i>Espazioaren erabilera</i>	22
5. Azaltzen diren erronka berriak	<u>24</u>
6. Erreferentzia bibliografikoak	<u>25</u>

1. SARRERA

Azken urteetako indarkeria kasuak ikusita, hauek kezkatzeko moduko datuak direla iruditzen zaigu. Honekin batera, sexu eta generoari dagokien aukera ugariak kontuan hartzea ere gero eta arreta handiagoa duen kontua dela ikusten ari gara. Hezkidetzak lantzeko indarkeriaren prebentzioa eta aniztasunaren trataera garrantzitsuak izan daitezkeela jakinda, lan honen xedea Gasteizko eskoletan Hezkidetzak arloan zer egiten den ezagutzea izan da.

2. OINARRI TEORIKOAK

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak indarkeria eta sexismoaren prebentzioarekiko konpromiso eta lorpen batzuk ezarri ditu legealdi honetarako, horien artean, lehenengoak irakasleen prestakuntzari egiten dio erreferentzia:

“1. Lorpena: Irakasleen sentsibilizazioa hezkidetzan, sexu eta afektibitate aniztasuna eta genero indarkeriaren prebentzioan. Xedea: irakasleen % 60k oinarrizko sentsibilizazioa jaso du (10 orduko modulua).”

Prestakuntza hori, zehazki, hiru ardatz nagusiren inguruan planteatzen du: “Hezkidetzarekiko sentsibilizazioa, sexu eta afektibitate aniztasuna eta genero indarkeriaren prebentzioa”. Ikerketa honetan hiru ardatz horiek izan ditugu aintzat oinarri teorikoak osatzeko.

2.1. Genero indarkeria

Hasteko, genero indarkeriaren inguruan eraikitako marko kontzeptuala landuko da, hau da, etxeko indarkeria, genero indarkeria, familiako indarkeria eta emakumearen kontrako indarkeria. Genero indarkeriak sexu arteko ezberdintasunak mantentzeko paradigmatari erantzuten dio. Botere ariketa bat da, gizonekiko menpekotasuna behin betirako ezartzeko (Osborne, 2009; Bosch eta Ferrer, 2002). Indarkeria honen kontra mugimendu feminista 1960ko hamarkadan oldartu zen (Bourke, 2009), baina erakundeak 1990eko hamarkadan hasi ziren ohartzen genero indarkeriak sorturiko biktima kopuruaz eta honen ondorio larriez. Terminoak argitzeko esan dezagun etxeko indarkeriak etxe barruan gertatzen den indarkeria guztia aurreikusten duela eta etxetik kanpora bikote artean izan daitekeen genero indarkeriari ezikusia egiten diola. Genero indarkeriak, berriz, emakumeen kontrako edozein indarkeria aurreikusten du, horren ondorioz, kontzeptu egokiagoa da arazo honi aurre egiteko.

Indarkeria sexuala dagoela esaten da ekintzak eduki sexuala duenean, eta modu ez adostuan, nahi gabe gertatzen denean (Bourke, 2009; Larrauri, 2007), indarkeria fisikoaz edo indarkeria fisikorik gabe. Emakumeak menderatzeko erabiltzen den indarkeria horren baitan leudeke indarkeria mota guztiak, hala nola indarkeria sinbolikoa; publizitate-jazarpena; bortxaketak; tratu txarrak; gerretako sexu-jazarpenak, genero indarkeria... (Osborne, 2009; Bosch eta Ferrer, 2002).

Indarkeria sinbolikoa oso modu naturalean eta inkontzientean jasotzen da, eguneroko pertzepzio eskemen bidez, eta oso zaila da honetaz jabetzea. Pierre Bourdieu (2000) soziologo frantsesaren hitzak aintzat harturik, indarkeria sinbolikoan hezten gara borondate eskemen gainetik, hau da, jakintza duen kontzientziatik at dauden sumatze eta hautemate-mekanismoak lagun. Eskolak zerbait landu edo ekidin beharko badu, indarkeria sinboliko hau da; rolen bidez, estereotipoz mozorrotua, modu normalizatu eta inkontzientean gelara sartuko den indarkeria hau. Eta irakasleak ez badira genero gaietan formatzen, irakaslearen begirada ez bada lantzen, belaunaldiz belaunaldi rola eta botere harremanak transmititzen jarraituko dugu eta generoa asimetria, hots, genero indarkeria betikitzen.

Emakumea historian zehar begiratzeko objektua izan da, pasiboa eta sumisoa, baina subjektu bezala oraindik orain ikusezina da. Mendeetan zehar diskurtsoa maskulinoa izan da emakumea zer eta zein den esan duena. Beraz, emakumearen subjektibitatea zulo bat da, absentsian eta ukazioan oin hartzen duena (Lasarte, 2013). Genero asimetriaz jabetzeko, beraz, hezkuntza komunitatea sentibilizatu beharko da; curriculumean hezkidetzaz sartu; irakasleak genero gaietan formatu; eta azkenik, material didaktikoak egokitu.

2.2. Identitate eta harreman sexual/generikoen aniztasuna:

Amnesty International erakundeak dio orientazio sexuala eta genero identitatea giza izaeraren ezaugarri direla, honen ondorioz, hauek askatasunez bizitzea eta beldur barik adieraztea giza eskubideak direla hitz honen esanahi sakonenean.

1975ean Gayle Rubinek 'sexu/genero sistema' kontzeptua asmatu zuen hurrengo definizioarekin: jendarte batek sexualitate biologikoa giza jardueraren produktu bihurtzeko bideak, hots, bereizkerian oinarritutako harreman sozialek sexua eta ugalketa debekuen sistema bihurtzen dituzte, gizon-emakumeentzako betebeharrak eta eskubide desberdinak hitzarmen sozial bilakatuz. Honekin batera Rubinek (1986) esan zuen sexualitatea garatzeko eta bizitzeko moduak sozialki ikasi eta eraikitakoak direla, jendarte guztiek kontrolatzen eta arautzen baitute arlo hau. Desberdintasun biologikoetatik abiatuta, botere harremanetan

egituratutako egitura sozialak daudela ikasten dugu generoak jendartea antolatzen duelako, eta egunerokotasunean gizon-emakumeen arteko hartu emanak antolatzen ditu.

Identitate sexualari buruz hitz egiterakoan, sexu/genero sistemaren (Rubin, 1986) banaketari men eginez, gorputza eta genitalei begira jarriko gara eta alde fisikoari dagokionez sentituko da pertsona gizon ala emakume, kolektibo bataren ala bestearen parte dela, edo bietako bat ere ez. Bestalde, sexualitatea bizitzeko era ugari dago. Jende guztiak bere sexualitatea eta bere genero identitatea askatasunez bizitzeko eskubidea duen arren, milioika pertsonak jasaten dituzte hilketak, kartzeleratzeak, torturak, indarkeria eta diskriminazioa araututako sexualitate eta ezarritako genero identitatea betetzen ez badituzte (bortxaketa “sendagarriak”, seme-alaben zainketa galtzea, poliziaren egurketak, bullyinga eskolan...). Beraz, aniztasuna ikusgarri egin behar dugu eskoletan eta ikas komunitateetan, ikasleek jakin dezaten sozialki araututakoaz gain badaudela beste aukera batzuk eta adierazpen eta izaera guztiak positiboki baloratu ditzaten indarkeriaren prebentzioa landuz eta diskriminazioaren arbuioa transmitituz.

Joera edo orientazio sexual guztiak ez daude maila berean jendartean, heterosexualitatea delako arau eta jarraitu beharreko eredia. Heteronormatibitatearen (edo derrigorrezko heterosexualitatearen) ondorioz, edozein pertsonak barneratuta izan dezakeen pentsamendu eta jarrera horrek, beldurra, lotsa edo onarpen eza sentiarazi nahi die pertsona gay, lesbiana, transexual edo bisexualei; gaixorik daudela sentiarazi, edo normalak ez direla pentsarazi nahi zaie (Álvarez-Uria, 2013). Victoria Sauren (1990) arabera Heteronormatibitateak emakumeak gutxiagotasun, menpekotasun eta esplotazio egoeran mantentzeko erabiltzen diren moduak dira. Eskolaren papera litzateke ahaztuta dauden esparru horietan heziketa ematea, ezagutza zabaltzea eta ikuspegi kritikoa lantzea.

2.3. Hezkidetza: definizioa, bilakaera eta difusioa:

Aipatutako guztiagatik Eskolak lagundu behar du emakumeen kontrako diskriminazioa, indarkeria eta zapalketaren aurka borrokatzen eta horretarako, Hezkidetza dugu tresna nagusi.

Hezkidetza eskola mistoa gainditzen duen esku-hartze hezitzailea da. Eskola mistoak suposatzen mutilen eskola-ereduan neskak eta mutilak aritzea, eredia denentzat egokia zen ala ez ikusi gabe. Eredu hezkidetzailea gaur egun utopia bat da eta neska-mutilen gaitasunen eta bakantasunen aitortzan oinarritzen da. Hau da, pertsona guztiak parekidetasunean eta diskriminazio ezan hezteko du helburu, sexu/genero sistemaren araberrako menperatze harremanik ez da eraikiko modu honetan eta diferentziatik berdintasunean heziko da. Hori

lortzeko, ikasleen trebetasun guztiak garatu eta estereotipo eta aurreiritziak deuseztatuko dira bakoitzaren ezaugarriak eta ezaugarri pertsonalak baloratu.

Eskolak identitatearen eraikuntzan parte hartzen du beste eragile sozial batzuen artean (Herranz, 2006), eta bertan identitatearen oinarrietako bat den generoaren eraketan emakume eta gizon kategoriak finkatzen dira bakoitzari sozializazio eta kokapen sozial desberdin eta hierarkizatuak esleituz. Neska-mutilek etxetik ekartzen dituzte genero estereotipo eta jokaerak eta eskolak hauek baztertu beharrean indartu egiten dituela uste dugu.

Spainiar estatuan, 1970eko hamarkadan ordura arte banatuta ikasten zuten mutil eta neskak elkarrekin hasi ziren ikasten. Hezkuntza demokratizatzeko ahalegina izan zen Eskola Mistoa, eta honek ondorio onuragarriak ekarri zituen, hala nola, neskak eta mutilak hezkuntza sistemara sartzeko aukera berdintasuna izatea maila guztietan; emakumeek jakintzarako duten eskubidearen onarpen soziala; emakumeen parte-hartzea hezkuntza sistemako kudeaketan, metodo pedagogiko berritzaileak sortzerakoan eta heziketa esperientziak egiterakoan; edo gizonen kontzientzia hartzean egon den eboluzio positiboa emakumeekin eginkizunak konpartitzeko garaian, bai arlo pribatuan eta bai publikoan (Urruzola, et al, 2002).

Garai hartan eskolak mantentzen zituen rola aztertzen eta eskolan erabiltzen ziren sexismoaren transmisio mekanismoak detektatzeko honako hauek aztertu ziren: testu liburuak, espazioaren erabilera, jostailuen erabilera, hizkuntza, orientabidea, eskola antolaketa, giza harremanen heziketa eta balioak (Aristizabal, 2010). Baina ez zen aztertu irakasgaietan transmititzen zen androzentrismoa, esaterako, historian, filosofian, zientzietan... Ezta kontuan hartu ere emakumei egozten zaizkien rolei balio gutxiago ematen zaiela gizartean, gizonen rolei baino (Ugarte, 2005; Arenas, 2006; Vizcarra, Macazaga eta Rekalde, 2009).

Hezkidetzaren helburua, nortasunaren eraketa mugatzen duten estereotipoetatik at, eta femeninoak eta maskulinoak bezala hartutako zenbait balio pertsonaren garapen globalerako maila berean direla beharrezko onartuz (Aristizabal, 2010). Eskola Hezkidetzaillearen heziketa ereduak balio behar du neskek aurki ditzaten historian zehar emakumeek garatu dituzten bizimoduak, portaeren eta balioen alderdi positiboak. Alderdi horiek ezagutu eta baloratu behar dira, lehendabizi emakumeek beraiek, eta gero ikastalde osoak. Eta portaera etikoaren eredutzat proposatu behar dira bai emakumeentzat bai eta gizonezkoentzat ere. Era berean, ikasleek kultura maskulinoaren portaeraren alderdi positiboak ikus ditzaten lagundu behar du, bai neskek eta bai mutilek ezagutu ditzaten eta portaera etikorako jarraibide bihur daitezen

horiek ere. Horrek esan nahi du, Hezkuntza planifikatzen denean, genero kategoria kritikatu hasi behar dela. Ezen sistema patriarkalak emakumeak eta gizonak bereizi eta asimetrikoki kokatu egin dituen irizpide hauetan oinarrituz: espeziearen ugalketan duten lekua, lan banaketan duten presentzia, eta botere hierarkian duten banaketa, beti gizonak emakumeen gainean kokatuz eta genero maskulinoa femeninoaren gainean ezarriz menperakuntza harreman baten baitan.

Hezkidetzeta eta berdintasuna bultzatzeko, hainbat esperientzia eta lege nahiz erakunde ezberdinen egitasmo jarri dira martxan. Nafarroan abian jarritako diagnostia, Emakundek diseinaturiko VI. Berdintasun plana, Eusko Jaurlaritzak martxan jarritako Hezkidetzeta programa pilotua; Partzuergo Eskolak hezkidetzaren inguruan adosturikoa; eta azkenik, Gasteizko Udalak Berdintasunaren inguruan diseinaturikoa laburtuz osatuko dugu marko hau.

3. METODOA

Gasteizko Udalerriko Ikastetxe ez Unibertsitarioetan Hezkidetzaren gaia nola dagoen ezagutu gura izan dugu, hots, hezkuntza-errealitate zehatz bat ulertu eta interpretatu. Hori dela eta, egoeraren diagnostikoa egitea izan dugu xede. Egoera ulertu baino gehiago egin nahi dugu, ulermen soila antzua bilaka daitekeelako. Baina prozesuen eta esanahien ezagutza derrigorra da, ezagutzatik etorriko delako eskola eta gizarte eragileen aldaketarako jautzia (Habermas, 1994).

3.1. Ikerketaren helburuak.

Helburu nagusia Gasteizko Udalerriko Ikastetxe ez Unibertsitarioetan Hezkidetzaren egoera ezagutzea da, hainbat urteren ostean izandako berdintasun politiken zabalkundea eta eragina zein den jakiteko. Egunerokoan proiektu edo ekintzarik txertatzen den jakin nahi dugu; ikastetxeen rola zein izan den horretan, irakasleek zer ulertzen duten hezkidetzaz, baita gurasoek eta ikasleek ere; irakasleen zeregina arlo horretan, ikasleena eta familiena. Oro har aztertu dugu zein den eskolaren errealitatea, irakasleen prestakuntza, haien jarrera eta sentiberatasuna gai horrekiko, ikasleen eta familien beharrak; edota zeintzuk diren eman diren aurrerapausoak eta atzerapausoak. Aipatzekoa da genero rolen adierazpenak eta interakzioak zelan gauzatzen diren neska-mutilen arteko harremanetan, jokabide eta diskurtsoetan, lanbidea hautatzerakoan eta, nola ez, sare sozial eta komunikabideetan. Eta eskolan ari garenez, espazioaren erabileraz ere jardungo dugu, patioaz, jolasez eta espazioaren banaketaz. Laburki, ikerketa hau eginda lortu nahi ditugun helburuak hauek dira:

- Zuzendari eta irakasleen galdetegietan jasotako datuak aztertuz hezkidetzaren egoera ezagutzea.
- Eztabaida taldeetan zuzendari, guraso, irakasleak eta ikasleak Hezkidetzari buruz emandako iritzien bitartez egoera ulertzea.

3.2. Partaideak eta erabilitako tresnak:

Bi multzo handi bereizi behar ditugu: irakasle eta zuzendariak igorritako galdetegiei erantzun dietenak, alde batetik eta eztabaida taldeak, bestetik, zeintzuetan elkartu diren zuzendari eta irakasleak talde batean, gurasoak, beste batean eta ikasleak, azken batean. Eta guztiekin batera lanean, ikerketa taldea. Bi galdetegi mota bidali ziren, irakasle eta zuzendarientzako proposak zirenak hain zuzen. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza, Batxilergoa eta Lanbide Heziketako 60 ikastetxetan jaso zituzten galdetegiok. Galdetegia jaso zuten irakasleak 2785 izan ziren eta 189 zuzendariak. Galdetegiak erantzun dituztenak 30 ikastetxe izan dira: 20 titularitate publikodunak eta 10 hitzartutakoak. Hauetatik 3 kooperatibak dira eta 7 ordena erlijiosoen esku daude. Eta adinari erreparatuz gero, eskola publikoen artean, 14 dira 2-12 urte bitarteko haurrak hezten dituztenak; eta 6 institutuak, 12-18 urte bitarteko gazteak ikasle dituztenak. Hitzartutakoetan berriz, 4 0-16 arteko ikasleak daukate; beste 4 0-18 urte bitartekoak; 1 12-18 urte bitartekoak eta beste 1ean 0-12koak.

Orotara, 470 galdetegi izan dira, 419 irakasleenak eta 51 zuzendaritza taldekoenak. Irakasleen taldetik 277 emakume (% 66,1) eta 120 gizonezko (%28,6) azaldu dira, 397 guztira. Gero beste 22 (% 5) daude ezer jarri ez dutenak (jartzea ahaztu edo jarri nahi izan ez dutenak). Zuzendaritza-taldean 51 galdetegi, 24 emakumezko (% 47), 25 gizonezko (% 49) eta 2 zehaztugabe (% 4)

Esan bezala, eztabaida taldeak antolatu ditugu zuzendari, ikasle eta gurasoekin: Zuzendari eta irakasleekin bi eztabaida talde osatu ditugu, gurasoenak ere bi izan dira eta ikasleekin berriz hiru. Lan hau egiteko Udaleko Hezkuntza Zerbitzuko laguntza izan dugu.

Metodologia kualitatiboa eta kuantitatiboa uztartu ditugu ikerketa honetan. Alderdi kualitatiboari dagokionez galdetegiak edo inkesta kualitatiboak eta eztabaida taldeak baliatu dira. Alderdi kuantitatiboa garatzeko, SPSS 20 erabili da. Azal ditzagun informazioa biltzeko bi tresna hauek banan-banan.

3.3. Ikerketaren faseak:

Ikerketa prozesuak urtebete inguru iraun du 2013-2014 ikasturtean zehar. Eta bost aldi nagusitan burutu da, nahiz eta ez diren hurrenez hurren egin, sarritan bateratsu burutu izan ditugulako.

Lehenengo fasean, 2013ko abendura bitartekoa, hezkidetza Gasteizko eskoletan zein egoeratan dagoen ezagutzeko, ikerketa taldekoek galdetegiak prestatu zituzten ikastetxe guztietako zuzendariek eta irakasleek erantzun zitzaten.

Bigarren fasean, 2014ko urtarril eta otsailean, ikastetxeetan bildutako datuok prozesatu eta analizatzeko unea heldu zen, eta honekin batera beste iturri batzuk eskaintzen dituztenekin alderatu beharra (Eusko Jaurlaritzza eta Eustat, kasu).

Hirugarrenean, 2014ko martxo, apiril eta maiatzean, talde bakoitzak Hezkidetzari buruz emandako iritziak analizatu genituen, hots, zuzendaritza eta irakasleenak.

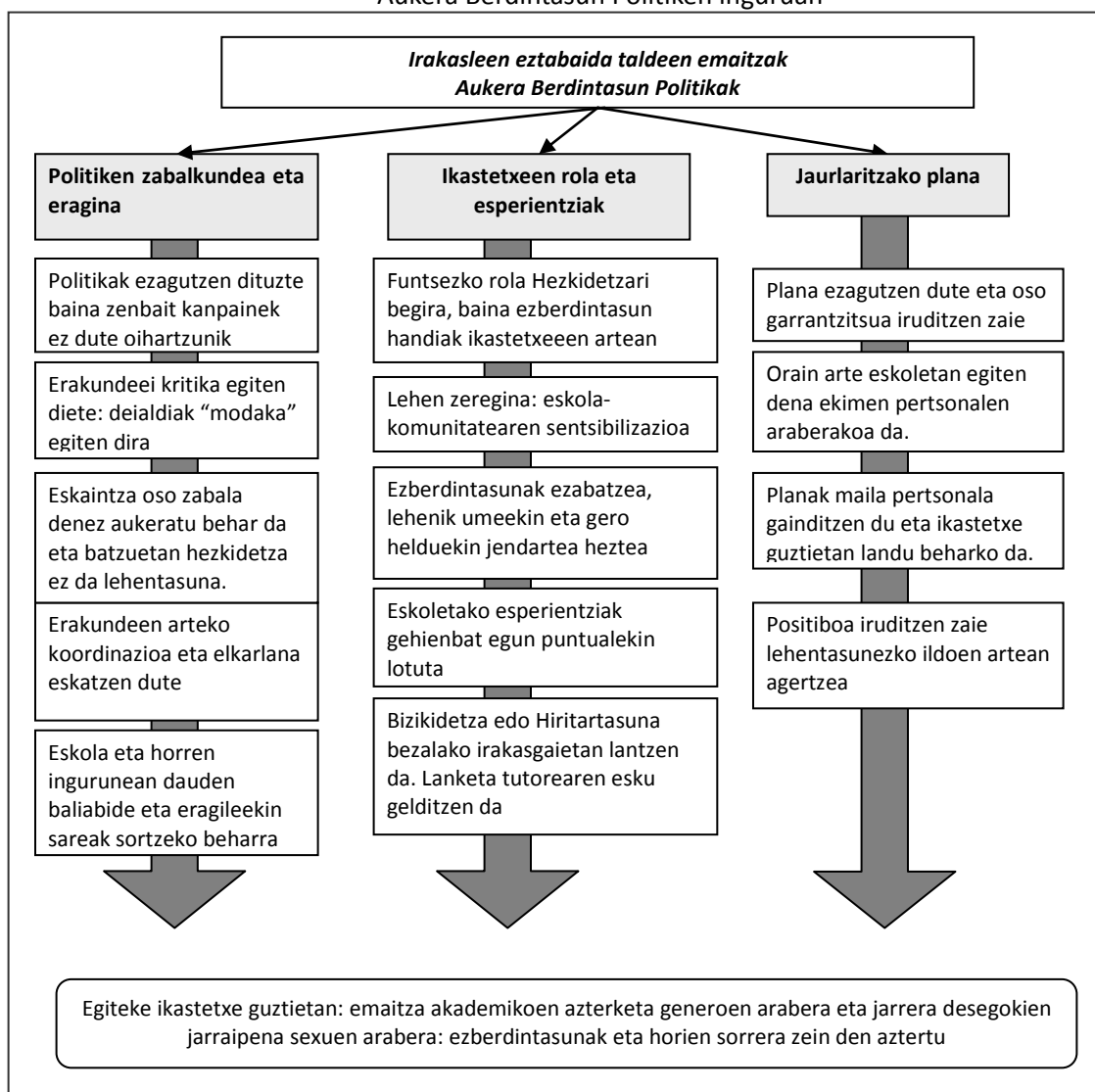
Informazio kualitatiboaren azterketa burutzeko, analisisirako kategoriak eta sistema kategoriala ezarri genituen. NVivo8 plataforma digitalean sartu genituen datuok eta ondoren sumarioak atera, kategoria bakoitzaren interpretazioa errazte aldera. Eta analisi kuantitatiborako SPSS programa erabili zen.

Kategoria-sistema bat baliatu dugu analisisia egiteko. Bertan, erdietsitako datuak sailkatzeko bost dimentsio erabili ditugu: 1) Politika: aukera berdintasun politikak; 2) Zer da hezkidetza?, 3) Eskolaren eredu hezkidetzaila; 4) Genero rolen adierazpenak eta interakzioak; eta 5) Espazioaren erabilera.

4. IKERKETA HONETAN JASOTAKO INFORMAZIOA

1. Grafikoa
Aukera Berdintasun Politiken inguruan

4.1. Emakume eta gizonen arteko aukera berdintasun politikak

Hezkidetzak eta bortizkeriaren prebentzioaren inguruan Gasteizko udalerriko ikastetxeetan martxan jarritako politikak izandako zabalkundea eta eraginkortasun maila aztertzean ikusi da, oro har, ikastetxeen erdiek hezkidetzak eta bortizkeriaren prebentziorako arduradun bat dutela. Hala, genero bortizkeriaren aurkako prebentzioak arduratzen den pertsonarik dagoen ala ez galdetzean irakasleen %43,4k ezezko erantzuna eman du, % 22,9k ez dakiela esan du eta %30,8k bakarrik esan du baietz. Zuzendaritza taldeetan erantzuna argiagoa izan da, %47,1k badagoela esan dute eta %51k ezetz. Zuzendaritzakoek ustetan arduradun horrek badu behar duen formazioa eta irakasleen gehiengoak honen gaineko ezjakintasuna adierazi du.

Hezkuntza osatzen duten eragile desberdinen artean gabeziak daudela ohartu dira, batez ere hezkidetzaren inguruan egiten diren prestakuntza eskaintzak helaraztean edota alor honetan dauden figurek jasotako prestakuntzaz aritzerakoan. Hezkidetzaren zabalkundearentzat ezinbestekoak diren eragile hauenganako zubiak behar baino urriagoak dira.

Egun ikastetxeetan martxan dauden programak ezagunak dira irakasleen artean, horiek behar adina oihartzunik izaten ez dutela ikusten da ordea. Programetan jarraipen falta antzematen da, “modak” balira bezala jasotzen dira, baina berehala izaten dira beste programa berri batek ordezkatuak. Hona hemen orain arteko datuak.

Datu adierazgarriak

- Zuzendarien erdiek haien ikastegietan genero bortizkeriaren aurkako prebentzio arduraduna dagoela esaten dute, baina ikasleen %70k kontrakoa dio, horren arabera badirudi informazio hori ez dela guztiengana ailegatu.
- Aurten ikastetxe gehienek genero biolentziaren prebentzioan formazioa jaso dute.
- Ikastetxeetan gaur egun hezkidetzaren lantzea ez da lehentasuna.
- Horrelako politikak eta ekimenak zabaltzeko erakundeen arteko koordinazioa eskatzen da.

- Politika hezkidetzailleak

Ikastetxeetan ezagutzen diren programei buruz hitz egiten dutenean argi dago oro har programak ezagutzen dituztela, eta hala zuzendarien erdiek baino gehiagok (%55ek) ezagutzen dituzte Pentazitate eta Beldur barik kanpainak; aldiz, kopuruetan oinarrituta irakasleen ezagutza txikiagoa da (%27k). Eskoletan berdintasun programak ezagutu arren askotan ez dira aplikatzen. Jarraian jasotako datu esanguratsuak laburki azalduta.

Datu adierazgarriak

- Ezagutzen diren programak hurrengoak dira: Berritzegunearen bitartez jasotako formazioa, “Ausartzen al zara ni maitatzen?”, “Gizonduz”, “Solasean”, Emakumeen asanbladako formazioa, Udaleko Berdintasunerako hezkuntza tailera, “Ni ogros ni princesas”, “Hezkidetzaren lau haizeetara”, Gurutze Gorriak eta Apezpikutzaren genero biolentziaren aurka emandako formazioa, STEE-EILASek hezkidetzari buruz egindako unitate didaktikoak, Urtxintxan eta Txanelan eginikoak...
- Gazteek eta lanean denbora gutxi daramaten irakasleek ez dute berdintasun programarik ezagutzen.

- Eztabaida taldeetan irakasleek, berdintasunerako politikak oro har ezagutzen dituztela eta horiek zentroetara iristen direla diote, baina ez dela hausnarketa sakonik egiten.
- Sakoneko formazioa faltan sumatzen dute.

Ikastetxearen papera dela eta, Hezkidetzaren ikastetxeen ardura dela uste dute, tutoretza saioak izanik aipatzen diren gai horiek lantzeko, eta hala, gai hau ikastetxeko aholkulari baten esku utzi behar dela uste dute. Irakasleentzako formazioa eta baliabide didaktikoak hobetu behar direla ere gaineratu dute.

- Hezkidetzaren Curriculumean integratu behar da.

Galdetegiaren gehiengo handi batek ikusten du hezkidetzaren curriculumean integratuta egon behar dela (zuzendaritza taldeen %72k eta irakasleen %49,2k). Honekin lotutako datuak.

Datu adierazgarriak:

- Diskriminazioak, genero estereotipoekiko ikasleek duten sentsibilizazio mailak eta ikastetxean horren inguruan egiten den lanaren harreman estua dute.
- Ikastetxeak eskola komunitatea berdintasunean sentsibilizatzea lortu behar du.
- Berdintasun gaia gehienetan tutoretza orduetan garatzen da, garatzen denean. Askotan pertsona baten iniziatiba hutsa izaten da, irakasle kontzientziatuarena zehazki.
- Gurasoek esaten dute hezkidetzaren lantzea ikastetxearen eginbeharra dela.
- Gurasoen ustez berdintasunaren inguruan egiten den lana alde batera uzten da irakasgaietako edukiek pisua hartzen doazen neurrian.
- Gurasoek liburuek ekartzen dituzten ereduaren inguruko formazioa eskatzen dute.
- Interesgarria litzateke ikastetxeetara kanpoko adituak ekartzea.
- Hizkuntzaren zaintza ezinbestekoa da.
- Ikasleek eta gurasoek mutilen rol berria zein izan daitekeen aztertzeko formazioa eskatzen dute.
- Hezkidetzaren lanketa zaharkituta gelditu da eta egungo ohituretara moldatu beharko litzateke gazteen ohituretan lan hori sartuta. Gainera, formazioa sare sozialez baliatuz egin beharko litzateke.

- Eusko Jaurlaritzako programak ezagutzen diren ala ez.

Ikasleek ezagutzen dute Eusko Jaurlaritzaren Hezkidetza Proiektua eta beste programa batzuk ere aipatu zituzten – zehazki, tratu txarren ingurukoa – baina oro har berdintasun politiken inguruan ikasleek ez dute jakite-maila alturik.

Datu adierazgarriak:

- Eusko Jaurlaritzaren Hezkidetza Proiektua ezaguna da, baina beti ez da sektore guztietara ailegutzen, ikasleengana adibidez, ikasle batzuek ez baitakite ezer.
- Eusko Jaurlaritzaren Hezkidetza Proiektua baliagarria izan da emakumea gutxietsia dagoela ikusteko.
- Irakasleek Hezkidetza Plan hau ezagutzen dute eta ondo baloratzen dute.

4.2. Zer da hezkidetza?

Definizioa. Hezkidetzari buruz irakasleek dituzten ideiak, oro har, ez dira oso zehatzak edo osatuak. Galdetegietan hezkidetzaren kontzeptura hurbiltzen dira modu batean edo bestean, baina bakarrik irakasleen % 20 inguru da gai hezkidetzaren oinarritzko ideiak formulatzeko. Hau da, hezkidetzaren oinarrian dauden funtsezko ideia asko eta asko ez dituzte aintzat hartzen, besteak beste, genero estereotipoak gainditzea, pertsona bakoitzak dituen gaitasunak eta bakantasan onartzea eta esku-hartze hezitzailea praktikan jartzeko hezkuntza jarraitzea. Ikasle gehienek, berriz, Hezkidetza definitzean, enfasia jartzen dute bai aukera eta eskubide berdintasunean bai pertsonen arteko harremanetan eta tratuen berdintasunean. Parekidetasun hau irakasgai guztietan betetzea aldarrikatzen dute. Eta, gainera, ikasgai konkretu batzuetan proposamen diskriminatzaileak egiten direla salatu dute. Hala ere, ez dira hurbiltzen irakasleek ematen dituzten definizioetara, ez doaz hezkidetzaren muinera, hots, genero estereotipoak salatzea eta gainditzea, ez dituzte ideia hauek azaleratzen.

2.grafikoa:

Hezkidetzaren definizioan eman den continuuma.

Hezkidetzaren definizioan continuum bat ikusi dugu (ikusi 2.grafikoa), bertan “ez jakintasuna” izango litzateke mutur bat eta “genero ikuspegia” bestea. Continuum horren barruan gurasoak elkarbizitzan gelditzen dira; ikasleak berdintasunean; eta irakasleak genero ikuspegiraino ailegatzen dira.

Datu adierazgarriak:

- Hezkidetzari zer den irakasleentzako %20k ezagutzen du.
- Lau ideia nagusi biltzen dira hezkidetzaren inguruan: neska-mutilak berdinean hezi behar dira, aukera berdinean izan behar dituzte, biolentzia ekiditeko behar dute eta genero ikuspegia ezagutu behar dute.
- Irakasleek begirada trebatzeko formazioa eskatzen dute.
- Ikasleek ematen duten hezkidetzaren definizioaren bi zutabeak hurrengoak dira: 1) aukera eta eskubide berdintasuna eta 2) pertsonen arteko harreman eta tratua parekidea. Gurasoek emandako definizioa ere antzekoa da.
- Hezkidetzari begira gurasoak elkarbizitzan gelditzen dira; ikasleak berdintasunean; eta irakasleak genero ikuspegiraino ailegatzen dira.

- Ikastetxeen beharrak eta aurkitu dituzten oztopoak

Ikastetxeen beharrak asetzeko, gai batzuk proposatzen dituzte: genero indarkeriaren prebentzioa, estereotipoen analisia eta hezkuntzaren zaintza, sare sozialetako jazarpena, bullying homofobikoa eta oro har harremanak bideratzeko ekintzak besteak beste. Instituzioak inplikatu beharko lirateke formazio horretan, irakasle, ikasle eta gurasoentzako formazioa eskainiz. Modu horretan, “familiaren terrorismoaren” aurrean, Osbornek (2009) dioen bezala, baliabideak izateko. Laburki.

Datu adierazgarriak:

- Formazioari ekiteko zenbait ideia proposatzen dute: genero indarkeriaren prebentzioa, estereotipoen analisia eta hezkuntzaren zaintza, sare sozialetako jazarpena, bullying homofobikoa eta oro har harremanak bideratzeko ekintzak..

- Kanpoko laguntza eskatzen dute ekintza batzuei heltzeko: hausnarketak eta eztabaidak abiapuntu izan daitezke materialen prestakuntzarekin eta familien inplikazioarekin jarraitzeko.
- Ikasleei testu liburuetan dauden diskriminazioak erakustea eta jendartean dagoen sexismoa identifikatzea kostatzen zaie .
- Familien parte hartzea apala da eta hezkidetzaren ez da beraien lehentasuna.

- Proiektu hezkidetzailerak

Ikastetxeetan hezkidetzaren inguruan antolatzen diren programak aplikatzearen garrantziarekin irakasleen adostasuna altua edo oso altua da. Horrela, ondorioztatu daiteke haien arabera egokia dela horrelakoak aurrera eramatea. Era berean, programa horien eraginkortasunean ere adostasun maila altua erakusten dute oro har, nahiz eta kopurua baxuagoa izan.

Programei dagokienez, martxoaren 8aren inguruan burutzen diren ekintzak dira arrakastatsuenak, guztiz onartuta baitago egun hori gaiarekiko sentsibilizazioa duten ikastetxeetako zereginetan. Zertxobait baxuagoa da azaroaren 25ean (emakumearen aurkako indarkeriaren kontrako eguna) aintzat hartzen dutenena. Eta aniztasun afektibo sexuala eta hezkuntza barneratzailea onartze bidean antolatzen direnak berriz, oso bakanak dira, ez dute oraindik lortu irakasleak erakartzerik.

Datu adierazgarriak:

- Berdintasun programak garatzeko adostasuna adierazi dute, baina askotan aipatu berri ditugun urteko egun seinalatuetan lantzen da bakarrik.
- Irakasleen ustez, ikastetxeetan badago sentsibilizazioa eta aurrerapen handiena hizkuntzaren erabilera ez sexistaren arloan lortu da.
- Gurasoek genero biolentzia arazotzat dute, baina era berean berdintasuna gainditutako zerbait dela iruditzen zaie.
- Irakasleen artean ezberdintasun handiak egon ziren hiru eztabaida taldeetan. Talde batek esan zuen emakumeari eskainitako egun seinalatu horietan egiten dena kenduta, hezkidetzaren ez dela lantzen. Eta besteak esan zuen,(gure ustez, kasu hori salbuespena da), lan handia egin dutela.
- Ikasleek ez dituzte udaleko kanpainak ezagutzen.

4.3. Eskolaren eredu hezkidetzaila

- Ikastetxearen rola

Irakasleen eztabaida taldeen emaitzak aztertuta, esan dezakegu irakasleen artean desberdintasunak antzemateko sentiberatasuna badagoela. Galdetegietako erantzunei erreparatuta, emaitza bera aurki daiteke, irakasleen %75ek ez baitute zalantzarik jokabide desegokiak antzemateko duten sentiberatasunaz. Dela urteetako esperientziagatik, enpatiagatik edo formazioagatik, dela sufritu izanagatik edo emakume edo ama izateak ematen duen eskarmentuagatik, gehiengoak uste du kontzientzia hori baduela. Era berean, emakume helduagoek gazteagoei zein gizonezkoei esperientziak emandako sentiberatasun hori helarazten dietela gaineratu dute.

Emaitza horiek baikortasuna azaltzen duten arren, irakasleen %25ek zalantzan jartzen du beren kontzientziazioa benetakoa ote den. Hainbat gabezia dituztela aipatzen dute: informazio eta formazio eza, ziurtasun eza, hausnarketa pertsonal eza, eta sexista zer den eta zer ez den jakiteko zailtasunak. Modu berean, aipatzen dute noizbehinka gertaera arbuigarriak gertatzen direla, azken batean, ardura falta dagoelako, beste alderdi batzuei arreta handiagoa eskaintzen zaielako. Hortaz.

Datu adierazgarriak:

- Irakasleen %75ek jokabide desegokiak antzemateko sentiberatasuna adierazten dute.
- Sentiberatasuna ez dutenean hainbat arrazoi aipatzen dituzte: informazio eta formazio eza, ziurtasun eza, hausnarketa pertsonal eza, eta sexista zer den eta zer ez den jakiteko zailtasunak.
- Irakasleek aitortzen dute zaila egiten zaiela diskriminazioez eta sexismoaz konturatzea.
- Zuzendariak eraso sexisten aurrean salaketa egitera animatzen dutela diote.
- Harremanak sexu desberdintasunik gabe bizi dituztela esan arren, ikasleek esaten dute emakumea "zapalduta" dagoela.
- Irakasleek formazioa eskatzen dute, baina prestakuntza praktikoa, gelako kasuen azterketan oinarritutakoa adibidez, eta hainbat esparrutara egokituta egotea eskatzen dute: hezkidetzaz ulertzeko, indarkeria ekiditeko, estereotipo eta diskriminazioak identifikatzeko eta gainditzeko, edo kulturartekotasunean erabiltzeko kapazak izateko.
- Gurasoek irakasleen rola erabakigarria dela diote, baina era berean, aldaketaren oinarrian familia kokatzen dute.
- Kolektibo guztiek uste dute eskolak urrun daudela eredu hezkidetzaitatik.

- Hizkuntza, material didaktikoak eta irakasleen prestakuntza

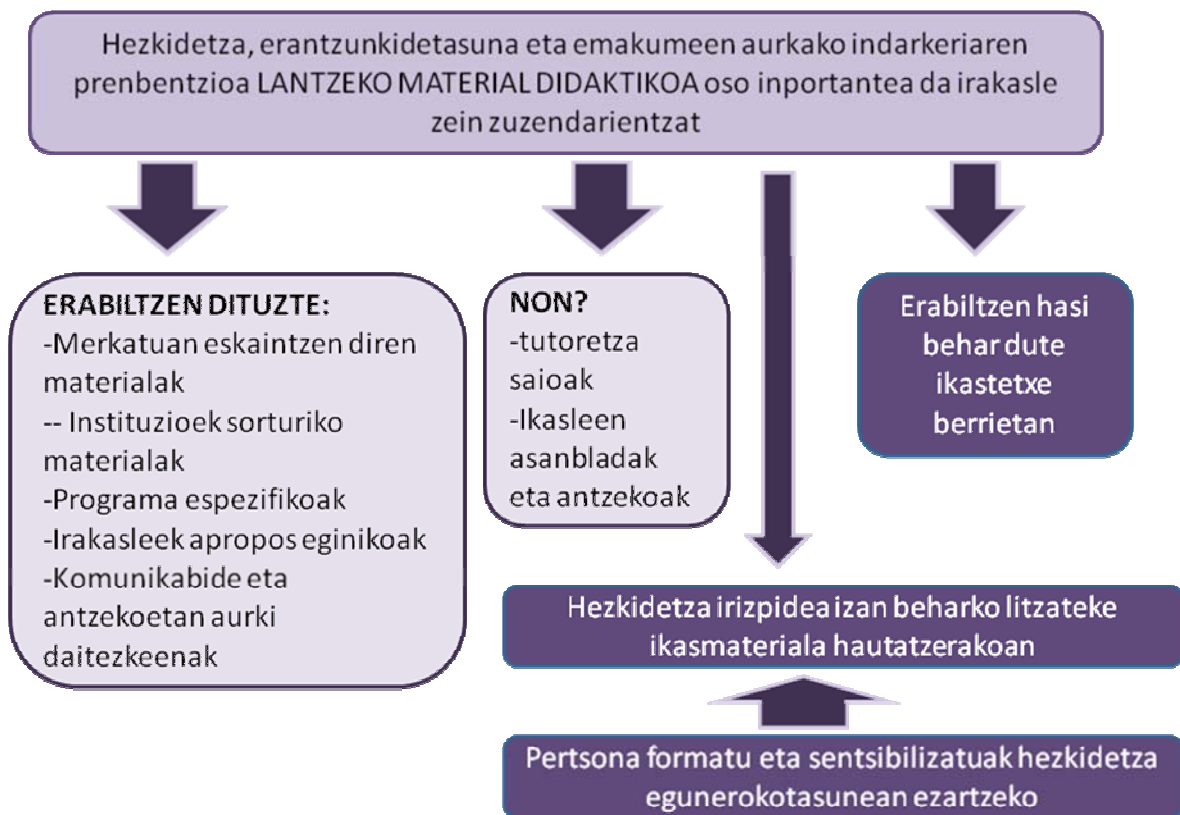
Hizkuntzaren erabilera ez-sexistak daukan garrantzia dela eta irakasleek eztabaida taldeetan diote ez dagoela nahikoa kontzientziarik haien artean, eta sarritan, egunerokotasunean jarrera kontraerriak daudela ikastetxeetan, batez ere gaztelerako mintegietan borroka bihurtzen den gaia dela. Bestetik, irakasle guztien inplikazioa eta familiekiko elkarlana ezinbestekoak direla uste dute, baina oso ondo azaldu behar zaie irakasle nahiz familiei zergatik den hain garrantzitsua hizkuntzaren erabilera ez-sexista. Jarraian gai honekin lotutako ideia nagusiak.

Datu adierazgarriak:

- Hizkuntzaren erabilera ez sexistari ez zaio ematen duen garrantzia eta azalpen luzeak eman behar dira erabilera hau justifikatzeko.
- Irakasleen gehiengoak erabiltzen du gaztelerazko maskulino orokortzailea eta oso jende gutxik uste du aurreratu denik hizkuntzaren arloan.
- Orokorrean material didaktikoetan estereotipo sexistak errepikatzen dira eta hala ikusi dute ikasleek eta irakasleek (ikusi 3.grafikoa).
- Indarkeriaren prebentzioa lantzeko material didaktikoa edukitzea oso garrantzitsua da.
- Ikastetxeetan pertsona formatu eta sentibilizatuak behar direla esaten dute, hezkidetza egunerokotasunean ezartzeko ikasmaterial egokiak hautatu ahal izateko.
- Irakasleek uste dute hezkidetza gaien interesatuak dauden irakasleak bakarrik daudela prestatuta.
- Irakasle gehienek emakumeek egindakoa jakintza zientifiko eta akademiko moduan bistaratzen saiatzen direla diote.
- Ikasleen ustetan neskek gehiago hartzen dute parte gelan bigarren batxilergora arte eta gero joera hau aldatzen da.

3.grafikoa:

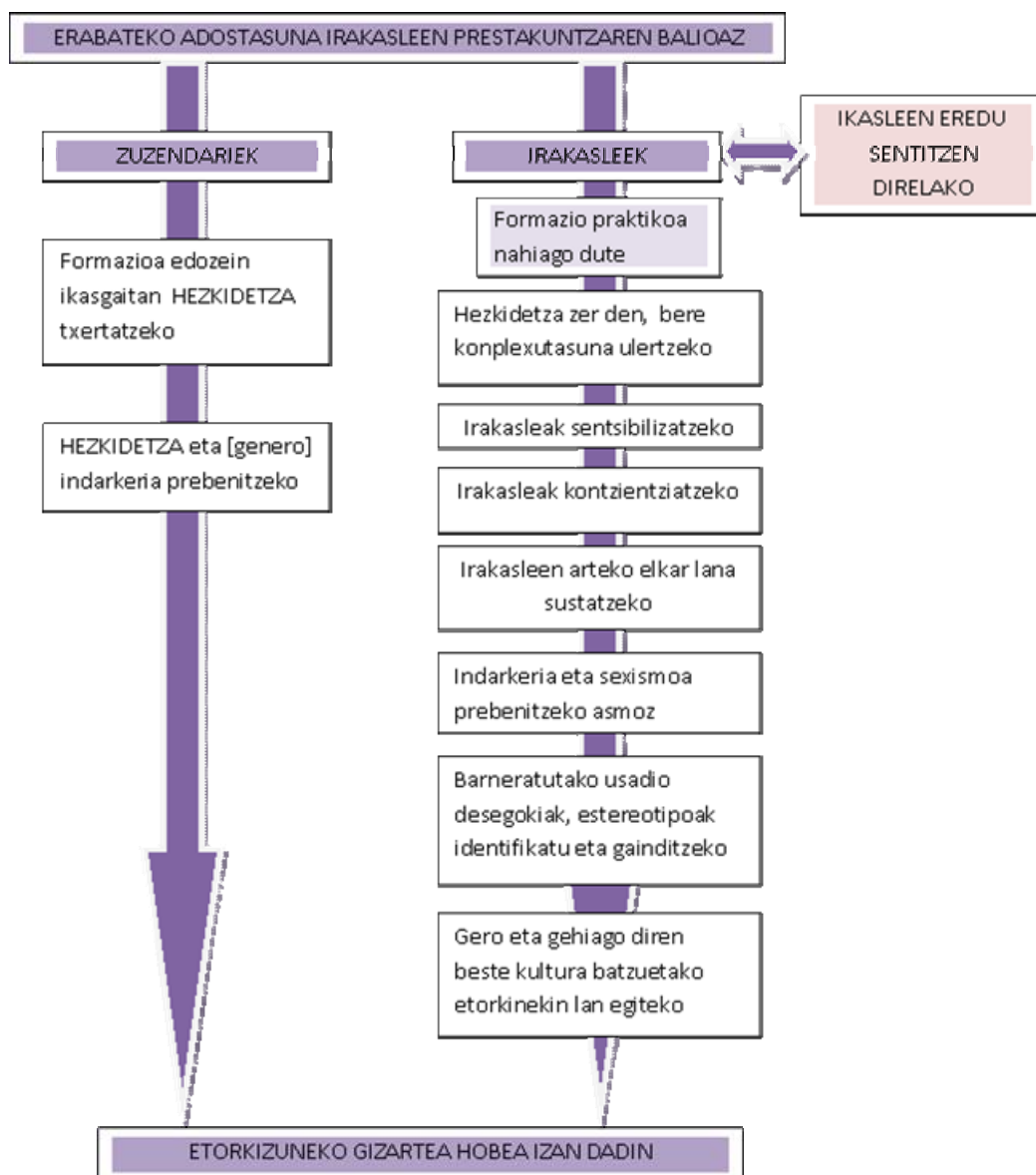
Material didaktiko hezkidetzailleak

- Irakasleek mutilen protagonismo “ezkorra” aipatzen dute, baita “segregazio” hitzak partaideen artean ikara sortzen duela ere .
- Irakasleen %60K pentsatzen du neskak eta mutilak pertsonak direla eta berdin tratatu behar direla, gainontzekoek, aldiz, desberdin tratatu behar direla.
- Gorputz Hezkuntzan askotan zeregin ezberdinen eta sexuen arabera banatzen dira ikasleak.
- Ikasleek esaten dute tratu ezberdina jasotzen dutela irakaslearen sexuaren arabera eta izaeraren arabera (ikusi 4. grafikoa).
- Hezkidetzan hezteko erronka batzuk ez dira jorratu, hain zuzen, aisialdian, kanpoko ekintzetan eta jolastokietan gertatzen diren bortizkeria egoerei aurre egitekoak.
- Bortizkeriaren biktima izan direnekin ez dago jokabide edo jarraibide zehatzik .

4. grafikoa

Irakasleen prestakuntza

- Irakasleen orientazioa

Irakasleen orientazioa dela eta, burutu dugun lanean ikusi dugunaren arabera, lan handia egiten da erakundeetan eremu hori lantzeko, baina tresna egokiak falta zaizkie eta duten eragina zalantzan jartzen dute. Gainera, umeak gero eta babestuago daudela diote, baina gero eta lehenago erabaki behar dutela zer bide hartu, zer ikasi e.a., oraindik euren irizpidea garatu gabe dutenean. Hori dela eta, ikasleek eztabaida taldeetan aipatzen duten bezala, karrera bat aukeratzeko orduan familiaren eta eskolaren laguntza jasotzen dute. Irakasleen galdetegietan esandakoaren baitan, eskolan irizpide berdinak erabiltzen dituzte neska zein mutilen orientazioan sexuari begiratu barik. Informazio berdina ematen zaie eta eredu aberatsak eskaintzen zaizkie (sexismorik gabekoak) hitzaldi eta bisitaldietan. Irakasleek esaten dute karrera

bat aukeratzeko orduan jasotzen dutela familiaren eta eskolaren laguntza, eta gehienetan sexu estereotipoen kutsatuta daudela orientazio horiek.

Datu adierazgarriak:

- Zuzendariak berriz, eskolaren apustua berdintasunarena izan arren, gizarteko ereduak eta familiak sarritan ez datozela bat esaten dute.
- Familien iritziz, ikastetxeetako orientatzaileek hezkidetzaren inguruko prestakuntza berezia jasotzea komeniko litzateke.

4.4. Genero rolen adierazpenak eta interakzioak

Irakasle eta zuzendarien galdetegietan bildutakoaren arabera, neskek eta mutilak haien arteko harremanetarako erabiltzen dituzten kodeek sexistak izaten jarraitzen dute, batez ere DBHko etapan. Rol femenino eta maskulinoak ikasi egiten direnez etxeko zein eskolako hezkuntzaren erantzukizuna oso handia da, irakasleen ustez. Hala ere, hezitzaile profesionalek haien frustrazioa adierazten dute arazoaren aurrean, ez baitakite nola eragin pedagogikoki sexuaren araberako ohiko jokamolde horietan. Horregatik, nahiz eta hezkuntza zentroetan egoera estereotipatuen aurka lan egin, irtenbide zehatzak topatzea oso zaila dela uste dute. Izan ere, emaitzak urriak izaten dira, jendartearen eta, batez ere, telebistaren eragina oso handiak direlako. Halaber, gurasoek kezka agertu dute umeek eta gazteek eduki sexistak (eta bortitzak) modu homologatuan kontsumitzen dituztelako, helduen ikuspegi kritikoaren laguntzarik gabe.

Kodea ere baden hizkuntzaren inguruan, jendartean bizirik dirauen polemika eztabaidataldeetan ere agertu da. Hala, batzuen iritziz, gai gogaikarria eta deserosoa gertatzen da orain arteko hizkuntza berritzea berdintasunaren izenean eta, gaztelaniari dagokion adibide bat emate aldera, maskulino orokortzailea erabiltzeari ez diote aparteko garrantzirik ematen, aurreko dimentsioan gertatzen zen bezala. Beste batzuen iritziz, aldiz, hizkuntza sexista ez erabiltzea zutabe garrantzitsua da, normalean hizkuntzaren bidezko diskriminazioa egiten dela salatuta.

Generoaren aurkezpenaren agresibitate/afektibitateari dagokionez, gelan oso modu desberdinean azaltzen dela diote irakasleek, oso modu dikotomikoan: mutilena fisikoagoa eta agerikoagoa, eta neskena, aldiz, emozionalagoa eta gordeagoa. Agresibitatea kudeatzeko orduan, ez dakitela nola egin aitortzen dute. Izan ere, portaera diferenteek erantzun diferenteak eskatzen dituzte, eta eskolan erantzun integralak emateko joera dago. Laburki

Datu adierazgarriak:

- Ikasleek harremanetarako erabiltzen dituzten kodeek sexistak izaten jarraitzen dute.
- Irakasleek ez dakite nola eragin pedagogikoki sexuaren arabera ohiko jokamolde horietan.
- Telebista eta sare sozialei esker ikasleek eduki sexistak (eta bortitzak) modu homologatuan kontsumitzen dituzte.
- Hizkuntzaren erabilera ez sexista lortze alderantz deserosoa iruditzen zaie orain arteko hizkuntza berritzea berdintasunaren izenean.
- Agresibitate adierazpenak sexuaren arabera ezberdinak dira: fisikoa mutiletan, emozionala nesketan.
- Portaeretan balore femeninoak ahultzen bide doaz balore maskulinoen alde, eta neskek ar bihurtzen ari dira, berdintasuna gaizki ulertzen ari delako guraso batzuen esanetan.
- Aurreko joerak mutil batzuk menpeko rolean kokatzen ditu eta testuinguru berrian “birkokatzen” ikasi behar dutela uste dute zenbait gurasok.
- Irakasleen lidergoa dela eta irakasle gizonezkoek estilo autoritarioagoak erabiltzen dituztela esaten dute ikasleek.
- Bi proposamen zehatz bildu ditugu ikasleen ahoetatik: Emozioen Tailerra berreskuratzea eta eztabaida-taldeak antolatzea.
- Ikasleek aitortzen dute laguntza behar dutela eskolaren aldetik gai hau lantzeko.
- Lehen harremanetan komunikabideetatik ailegatu zaien maitasun erromantikoaren idealak jarrera okerrak bultzatzen ditu (kontrolatua izatea onartzea, erasoak jasateko prest egotea...)
- Sare sozialetan emakumeen irudi estereotipatua zabaldu da, eta horrekin batera ziberbullyinga. horren aurrean irakasleen papera zein izan behar den ez daki inork.
- Ikasleek azpimarratu dute irakasleek ez dutela jazarpen digitalaren inguruko formaziorik.
- Genero-arauak hausten dituzten umeez zigorra jaso dezakete sozialki onartuta ez dagoelako haien jokaera eta honek alarma pizten du guraso batzuegan.

4.5. Espazioaren erabilera

Irakasle eta zuzendarien eztabaida-taldeetan, espazioaren kudeaketaren inguruan, oraindik patioa mutilena dela diote, baloia eta porteriak nagusitzen dira espazioaren kudeaketan eta

neskak hitz egiten jarduten dira patioaren ingurumarietan. Irakasleak honekin bat datoz: patioa diseinatuta dago "mutilenak diren kirolak" jokatzeko eta futbol eta saskibaloiz elaiak okupatzen dituztenak patioaren jabeak dira, erdigunean baitaude, baina honetan ere adinak zerikusia du, mutil nagusienak izanik lekua hartzen dutenak.

Hala eta guztiz ere, neskek ez dute bereziki adierazten espazio gehiagoren beharra; izan ere ondo barneratuta daukate beraientzako esparruak beste batzuk direla, aipatu bezala, hitz egiteko elkartu daitezkeenak hain zuzen. Hala ere, kasuren batean espazio berezi batzuk aipatzen dituzte, espazio horietan dantza egiteko aukera dute, eta beren gustukoak diren jarduerak egiteko aproposak dira, baina kasu hauek oso gutxi dira. Hona hemen arlo honetako ideia nagusiak

Datu adierazgarriak:

- Irakasleek eta zuzendariak oraindik patioa mutilena dela diote.
- Neskek ez dute adierazten espazio (zentral)aren beharra.
- Zenbait ikastetxetan espazioa aztertzen da futbola kirol hegemonikoa ez izateko eta beste ekintza batzuk sustatzeko.
- Gurasoek esaten dute patioan oso modu normalizatuan gertatzen direla sexuen araberako banaketak. Eta hala gertatzen da jarduera fisikoetan, eskolaz kanpoko ekintzetan eta aisialdian.
- Irakasleek esaten dute Haur Hezkuntzan espazioaren erabilera ez dela ezberdina neska eta mutilentzat.
- Ez dira neska eta mutilak bultzatzen elkarrekin jolastera eta horrela jolasten badute zentroetan plangintza bat dagoelako da. Berdintasunaren bidean talde misto naturalak bultzatu behar dira.
- Neskak pasiboagoak direla diote, genero estereotipoak esaten digun bezala. Mutilen burlen aurrean askotan neskek bi jokabide hartzen ditu: edo pasibo bihurtzen da bera bakean uzteko, edo mutilek dituzten balio berdinen arabera jokatzeko du, "mutilen" eredu kopiatuz eta oldarkor jokatu.
- Patioaren erabilera asimetrikoa naturala dela esaten da.
- Adinean aurrera joan ahala jolasen erabilera geroz eta estereotipatuagoa da, Bigarren Hezkuntzan kiroltako *txapelketa txikiak* antolatzen dira mutilen gustuen arabera.

5. ZABALTZEN DIREN ERRONKA BERRIAK

Aurreko guztiaren ondorioz irakasleentzako prestakuntza programak behar direla ikusi dugu, eta hauek orientazio berri batekin planteatu behar direla, non kontzeptualizazioa eta sentsibilizazioa garatzeaz gain, egunerokotasunean gertatzen diren diskriminazio-egoerak eta jokaera sexistak antzemateko estrategiak bultzatzen baitiren.

Interesgarria izango litzateke gazteentzako tailerrak antolatzea, gazteek euren jarrera eta harremanen inguruko hausnarketa sakon bat egiteko aukera izan dezaten, eta tailer hauen jarraipena egitea ikerketaren bidez bertan eskatzen dutena jasotzeko.

Testu eta material didaktikoen berrikuspen kritiko bat egin beharko litzateke, genero ikuspegitik beti ere, eskolaz kanpoko formatzaileekin batera antolatuak, eskolako gainean ez erortzeko arazo honen ardura guztia, horretarako irakasle eta ikasleen tailerrak antolatu beharko lirateke (ematen diren ereduak erreparatuz, erabiltzen den hizkuntza aztertuz eta eredu biologizista naturalizatzaile hori errebisatuz).

Helburu nagusietako bat, hortaz, ikasgai guztietan eta ikastetxeko esparru guztietan ikuspegi hezkidetzalea txertatzea da, horretarako material berriak eraikitzeko mintegiak osatu behar dira.

Honez gain, sare sozialetan zer gertatzen den ulertzeko begirada trebatu behar da, lehenengoz aztertu beharko litzateke dagoena, eta gero honen aurrean gazteekin izan dezakegun irizpide kritikoa eta formatiboa eraiki irakasleekin batera.

6. ERREFERENTZI BIBLIOGRAFIKOAK

4/2005 LEGEA, otsailaren 18koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerakoa.

<http://www.euskadi.net/bopv2/datos/2005/03/0500982a.pdf>

Álvarez-Uria, A. (2013). Glosategia. In I. Castillo, eta I. Retolaza (koord). Genero ariketak.

Feminismoaren subjektuak. Donostia: Edo.

Amnesty International. Derechos humanos y diversidad afectivo-sexual

<https://www.es.amnesty.org/uploads/media/msx-educadores.pdf> eta

<http://www.edualter.org/material/amnistia/educadores.pdf>

Arenas, G. (2006). Triunfantes perdedoras. Bartzelona: Graó.

Aristizabal, P. (2010). Emakume eta gizonen berdintasuna irakasleen formazioan: Gasteizko

Irakasle Eskolaren kasua. Bilbo: Euskal Herriko Unibertsitatea.

Aristizabal, P., eta Vizcarra, M. (2013). Eztabaida taldeetan jasotzen den informazioa tratatzeko zailtasunak: NVIVO8, analisirako tresna lagungarria. Tantik, 25 (2). 97-117.

Bonino, L. (1995). Desvelando los micromachismos en la vida conyugal. In J. Corsí (ed.).

Violencia masculina en la pareja. Una aproximación al diagnóstico y a los modelos de intervención (192-208). Buenos Aires: Paidós.

Bosch, E. eta Ferrer, V. (2002). La voz de las invisibles. Las víctimas de un mal amor que mata.

Madrid: Feminismos, Cátedra.

Bourdieu, P. (2000). La dominación masculina. Bartzelona: Anagrama.

Bourke, J. (2009): Los violadores. Historia del estupro de 1860 a nuestros días. Bartzelona: Crítica.

Habermas, J. (1994). Teoría de la acción comunicativa. Madrid: Cátedra.

Haurreskolak Partzuergoa. Emakumeen eta Gizonen berdintasunari buzruzko diagnostikoa.

http://www.haurreskolak.biz/Diagnostikoa_laburra_100224.pdf

Herranz Gómez, Y. (2006). Igualdad bajo sospecha. El poder transformador de la educación.

Madrid: Narcea.

Hezkuntza-sisteman hezkidetzeta eta genero-indarkeriaren prebentzioa lantzeko Gida Plana

(Eusko Jaurlaritza, 2013) <http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.net/r43->

[2459/eu/contenidos/informacion/dig_publicaciones_innovacion/eu_conviven/adjunto_s/coeducacion/920006e_Pub_EJ_hezkidetzeta_plana_e.pdf](http://www.hezkuntza.ejgv.euskadi.net/r43-2459/eu/contenidos/informacion/dig_publicaciones_innovacion/eu_conviven/adjunto_s/coeducacion/920006e_Pub_EJ_hezkidetzeta_plana_e.pdf)

III Lanbide Heziketakoko Euskal Plana. 2011-2013ko Lanbide Heziketan III Euskal Plana (Eusko

Jaurlaritza) <http://www.parlamento.euskadi.net/irud/09/00/024235.pdf>

III Plan para la Igualdad de mujeres y hombres en Vitoria-Gasteiz (2014-2015)

<http://www.vitoria-gasteiz.org/wb021/http/contenidosEstaticos/adjuntos/es/32/54/53254.pdf>

Larrauri, E. (2007). Criminología crítica. Madril: Trotta.

Moreno, M.A. (2013). Queremos coeducar. Centro de Profesorado y recursos de Aviles-Occidente.

NBE-aren dok.: 1994ko otsailaren 23a, A/RES/48/104. 1. art.
<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>

Osborne, R. (2009). Apuntes sobre violencia de género. Granada: Bellaterra ediciones.

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo, Nueva antropología, 30 (VIII), México

<http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/nuant/cont/30/cnt/cnt7.pdf>

Salas, B. (2003). El modelo coeducativo de la pentacidad. Aula de encuentro: Revista de investigación y comunicación de experiencias educativas, 7, 147-153.

Sau, Sánchez V. (1990). Diccionario ideológico feminista. Volumen I. La mirada esférica. Bartzelona: Icaria.

Ugarte, B. (2005). Hezkidetza, detaile sutilen indarra. HikHasi, 96, 20-26.

Urruzola, M. J., Agirre, N., Dugau, A., eta Barea, M. (2002). Emakumea hezkuntzan. Gehiengoa bai, baina zertan? Hik Hasi, 64, 8-17.

VI-227-2014. Euskal Autonomia Erkidegoko Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako VI (Emakunde, 2014)

http://www.emakunde.euskadi.net/contenidos/informacion/u72_iv_plan/eu_emakunde/adjuntos/VIPlan_final_eu.pdf

Vizcarra, M. T., Macazaga, A. M., eta Rekalde, I. (2009). Eskolako kirol lehiaketan neskek dituzten baloreak eta beharrak. Bilbo: Emakunde eta UPV/EHU.

